

MOLIYAVIY HISOBOT TIZIMIDA BALANSNING AHAMIYATI

Y.B.Ollomurodava

TMI 1- bosqich magistratura talabasi

ollomurodovayulduz@gmail.com

Annotatsiya: Ushbu maqolada moliyaviy hisobot tizimida muhim sanalgan balans tuzishning ahamiyati, tuzilishi va tarkibi yoritib berilgan.

Kalit so'zlar: Balans, moliyaviy hisobot, aktivlar, majburiyatlar, kapital, daromadlar, xarajatlar.

Аннотация: В данной статье описывается значение, структура и состав бухгалтерского баланса, который считается важным в системе финансовой отчетности.

Ключевые слова: Бухгалтерский баланс, бухгалтерская отчетность, активы, обязательства, капитал, доходы, расходы.

Abstract: This article describes the importance, structure and composition of the balance sheet, which is considered important in the financial reporting system.

Keywords: Balance sheet, financial statements, assets, liabilities, capital, income, expenses.

Moliyaviy hisobot tizimida balans muhim ahamiyatga ega bo'lib, yillik hisobot tarkibida unda katta o'zgarishlar sodir bo'ladi. Balans - bu deyarli har bir korxonaga uchun majburiy bo'lgan hisobot. Ushbu hujjat kompaniya ichida sodir bo'ladigan jarayonlarni to'liq aks ettirish uchun zarur. Balansning aktiv va passiv moddalarining mazmuni ichki hamda tashqi foydalanuvchilarga undan foydalanish imkoniyatini beradi. Ichki va tashqi qiziquvchilar uchun korxonaga faoliyatining moliyaviy natijalari, uning moliyaviy barqarorligi, kreditor qarzlarning hajmi, bank kreditlari bo'yicha qarzlari to'g'risidagi ma'lumotlar zarur. Balans tuzilishini ko'rib chiqishni boshlashdan oldin, shuni ta'kidlash kerakki, korxonaga balansi korxonani yaqin va uzoq muddatli istiqbolda rivojlantirish bo'yicha prognoz qilish imkonini beradi. Boshqacha qilib aytganda, buxgalteriya balansidan foydalanish kompaniyaning moliyaviy barqarorligini va uning iqtisodiy holatini, tashkilotning mustahkamligini va boshqa kompaniyalar bilan o'zaro ta'sir darajasini belgilaydi.

Balans ma'lum bir tuzilishga ega. Hujjatda ikkita jadval mavjud. Birinchi jadval - bu kompaniyaning aktivlari, ikkinchisi - majburiyatlar:

Aktivga korxonaning pul aktivlariga aylantirilishi mumkin bo'lgan barcha aktivlari kiradi. Bunday aktivlar guruhiga quyidagilar kiradi: asbob-uskunalar, transport vositalari, kompaniyaga tegishli binolar. Shuningdek, korxonaning aktivlariga boshqa yuridik shaxslar tomonidan unga qarzdorlik summolari kiradi. Ushbu ko'rsatkichlarning barchasi balansda qiymat ko'rinishida ko'rsatiladi. Boshqacha qilib aytganda, aktiv - bu korxonaning ixtiyorida bo'lgan barcha mulk va mulkdir.

Korxonaga ichida balansda keltirilgan axborotlar xo'jalik faoliyatini tahlil qilish, xarajatlar va yo'qotishlarni qisqartirish zaxiralarini qidirib topish, korxonaga hisobidan

to'lanadigan jarimalar sabablarini bartaraf etish uchun keng qo'llaniladi. Yillik hisobotga tushintirish xati, korxonalar rahbarining faoliyatning yo'nalishi to'g'risidagi ma'ruzasi, ilova qilinadi. Bu korxonaning asosiy analitik hujjatlaridan biri hisoblanadi. Bunda asosiy ko'rsatkichlar bo'yicha reja bajarilishiga ta'sir etuvchi quyidagi omillar ochib tashlanadi: mahsulot miqdori, assortimenti, sifati, mahsulot sotish hajmi, foyda summasi, tannarxni pasaytirish, mehnat unumdorligini oshirish, samaradorlik, ilmiy - konstruktorlik ishlarini natijalari va istiqbollari va shu kabilar. Tushintirish xatining mazmuni ishlab chiqarishni tashkil etish va texnologiya xususiyatlari bilan belgilanadi. Bugungi kunda moliyaviy hisobotlarning yangi shakllari tasdiqlangan. Balansga asosan korxonaning to'lov qobiliyati va boshqa bir qancha sifat ko'rsatkichlarini hisoblab tahlil qilish mumkin. Balans ma'lumotlariga asosan korxonaning mutlaq to'lov qobiliyati quyidagicha aniqlanadi:

Korxonalar mutlaq to'lov qobiliyati = Pul mablag'lari / Korxonaning qisqa muddatli majburiyatlari

Bu ko'rsatkich 0,2 yoki 20% dan kam bo'lmasligi kerak. Shu yo'l bilan hisoblab chiqilgan koeffitsiyent korxonaning qisqa muddatli qarz majburiyatlarini qanchasi zudlik bilan qaytarilishini ko'rsatadi. Balans ma'lumotlari bo'yicha korxonaning sof aylanma mablag'lari yoki kapitalini aniqlab olish uning istiqboldagi rivojlanishini ta'riflaydi.

Sof aylanma mablag'lar yoki kapital = Aylanma aktivlar - Qisqa muddatli majburiyatlar.

Sof aylanma mablag'lar yoki kapital hajmi korxonalar tomonidan o'z qarzini to'lagandan so'ng uning potensial rivojlanish qobiliyatini ta'riflaydi. Sof aylanma mablag'lari yoki kapitalning koeffitsiyenti quyidagicha topiladi:

Sof aylanma = Mahsulot ishlab chiqarish / Sof aylanma kapital

Bu koeffitsiyent bir so'mlik sof aylanma kapitaliga necha pullik hali ishlab chiqarishga sarflanmagan moddiy zahiralalar to'g'ri kelishini ta'riflaydi. Bunday ma'lumotlarga asosan korxonalar menejmentlari korxonalar holatini rivojlantirish bo'yicha tegishli qarorlarni qabul qilishadi.

Balans ma'lumotlaridan foydalanadigan tashqi qiziquvchilar uchun korxonalar kapitalining tuzilishi ko'rsatkichlari muhim ahamiyatga ega.

Kapitalning tuzilishi ko'rsatkichlari korxonalar uzoq muddatli qo'yilmalar qo'yan investorlar va kreditorlarning manfaatlarini himoya qilish darajasini ta'riflaydi. Ular korxonaning uzoq muddatli qarzlarini to'lash qobiliyatini aks ettiradi. Mulk koeffitsiyenti (yoki xususiy kapitalni konsentratsiyalash koeffitsiyenti) quyidagicha topiladi:

Mk = Xususiy kapital / Aktivlarning o'rtacha yillik qiymati

Bu koeffitsiyent bir birlikka teng yoki undan ortiq bo'lishi mumkin. U korxonalar egalarining korxonalar qo'yilgan mablag'lari umumiy summasidagi ulushini ko'rsatadi. Korxonalar egalarining ulushi qanchalik ko'p bo'lsa, shunchalik korxonalar moliyaviy barqaror, iqtisodiy mustahkam bo'ladi va tashqi kreditorlarga qaram bo'lmaydi. Korxonaning moliyaviy qaramlik (Kmq) koeffitsiyenti quyidagicha aniqlanadi:

Kmq = Qarz kapitali / Xususiy kapital

Ushbu koeffitsiyent 0,5 dan kam bo'lishi, lekin ko'p bo'lsa, 1 dan oshmasligi kerak. Bu korxonalar tashqi qarz beruvchilardan moliyaviy qaramligini ta'riflaydi va uning o'sish dinamikasi korxonalar moliyalashtirishda qarzga olingan mablag'lar ulushini ko'payib borayotganini ko'rsatadi.

Xulosa. Hisobot sanadagi aktivlar va majburiyatlarning balansi to'g'rilangan voqealarni hisobga olgan holda shakllantiriladi. Bundan tashqari, hisobotning sanaidan keyingi voqealar doimiy faoliyatning oldini olishni ko'rsatadigan holatlarda tuzatish kiritilishi kerak. Moliyaviy hisobotlarda, hisobot berish sanasidan keyin muhim voqealarga oid ma'lumotlar, masalan, aktsiyalar chiqarish yoki katta biznesni sotib olish kabi, oshkor qilinishi kerak.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari.Darslik. S.N.Tashnazarov. – T.: “MOLIYa”, 2018.
2. Tijorat banklarida moliyaviy hisobotning xalqaro standartlari.Darslik. A. K.Ibragimov,A.Z.Umarov, K.R.Hotamov, N.K. Rizayev.-T.: “MOLIYa”, 2018.
3. Buxgalteriya hisobi. Darslik. A.Karimov, F.Islomov, A.Avloqulov. - T.: Moliya instituti, 2019.